

TURIZMNING ATROF-MUHIT VA MAHALLIY JAMOALARGA ALOQASI

Roziyeva Aziza Bekmurod qizi

Samarqand Davlat Chet tillar instituti talabasi

Gmail: sablinoboris@gmail.com

Ilmiy rahbar: **Zubaydova Nilufar Nematullayevna**

Samarqand Davlat Chet tillar instituti o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada turizmning atrof-muhit va mahalliy jamoalarga ta'siri muhokama qilinadi. Unda turizmning rivojlanish tarixi, O'zbekistonda sayyohlikning ahamiyati, ekologik muammolar va turizm bilan bog'liq mas'uliyatsizliklar haqida so'z yuritiladi. Shu bilan birga, turizmning iqtisodiy foydasi, Prezidentning turizm sohasiga oid qarorlari, va atrof-muhitni asrashda hukumatning roli muhim o'rin tutadi.

Kalit so'zlar: turizm, atrof-muhit, mahalliy jamoa, tarixiy obidalar, investitsiya, ekologik muammolar, chiqindilar, havoning ifloslanishi, hukumat roli, sayohat, Samarqand, turistlar, moliyaviy foyda, ijtimoiy mas'uliyat, barqarorlik.

Eng avvalo "turizm" so'zi fransuzcha: our- sayr, sayohat sayyohlik so'zlaridan kelib chiqqan bo'lib, sayohat (safar) qilish; faol dam olish turlaridan biri, degan ma'noni anglatadi. Turizm deganda jismoniy shaxsning doimiy istiqomat joyidan sog'lomlashtirish, ma'rifiy, kasbiyamaliy yoki boshqa maqsadlarda borilgan joyda (mamlakatda) haq to'lanadigan faoliyat bilan shug'ullanmagan holda 24 soatdan kam bo'lmagan va 365 kundan oshmagan holda sayohat qilishi tushuniladi. Turizmning tarixi XIX asr boshlariga borib taqaladi. Bu haqida ko'plab tarixiy kitob va manbaalarda yetarlicha ma'lumotlar yozib qoldirilgan. Jumladan, 1815-yilda Angliyadan Fransiya birinchi uyushgan sayyohlik tashkil etilgan. So'ngra turizmning asoschisi hisoblanmish ingliz ruhoniysi Tomas Kuk 1843- yilda 1-temir yo'l sayyohligini tashkil qildi. Shundan so'ng u o'zining xususiy turistik korxonasini tuzdi va 1866-yilda dastlabki sayyohlik guruxlari AQShga jo'natildi. Sharqda arab sayyohi Ibn Battuta 21 yoshida sayohatini boshlab, deyarli barcha Sharq va Shimoliy Afrika mamlakatlarini piyoda kezib chiqqani. Va bu davrda ko'plab turizm, yani sayyohlik agentliklari tashkil etilganini tarixdan bilib olishimiz mumkin. Keyingi turizm sohasidagi harakatlar Movarounnahr o'lkasidagi sayohatlar bilan davom etgan.

Yillar o'tishi bilan bu soha bizning mamlakatimizga ham kirib kelgan. Va bundan tashqari hozirgi davrda turizm dunyoning juda ko'p mamlakatlarida ommaviy tus olib kelmoqda. Biz bilamizki, turizm odatda tashkilotlar orqali jamoa

bo'lib, turizmning turli shakllariga qarab tashkillashtiriladi. O'zbekistonda turizm sohasiga rahbarlikni 1992-yil 27-iyulda tashkil etilgan "O'zbekturizm" milliy kompaniyasi olib boradi. Kompaniyaning asosiy vazifasi turizm infrastrukturasi rivojlantirish, chet el sarmoyasini jalb qilib zamonaviy turistik komplekslarni barpo etish, yangi turistik yo'nalishlarni ishlab chiqish, xizmatlar doirasini kengaytirish va boshqalardan iborat.

Umuman olganda, O'zbekistondagi barcha tarixiy hududlar va tarixiy obidalar o'zining noyobliligi, jozibadorligi hamda ko'rkamligi bilan ko'plab turistlarning diqqat-etiborini tortib kelmoqda desak mubolag'a bo'lmaydi. Turizm eng ko'p rivojlangan viloyatlardan biri Samarqand shahri. Sababi shundaki, bu yerda ko'plab muzey va tarixiy inshootlar qurilgan. Jumladan Registon maydonida joylashgan Bibixonim madrasasi, Ulug'bek masjidi, Tillakori madrasasi, hazrati Dovud ziyorathohi, Hazrati Doniyor masjidi va boshqalar bunga yaqqol misol bo'la oladi. Bu tarixiy inshootlarga yiliga kamida besh yoki 6 mingta sayyohlar tashrif buyurishadi. Va bu albatta O'zbekistonning moliyaviy jihatdan rivojlanishida ham muhim rol o'ynaydi. Boshqa tomondan qaraganda, turizm bilan har qanday shaxsning dunyoqarashi kengaya boshlaydi. O'zi va atrof muhit haqida boshqalarga qaraganda turlicha firklashni boshlashadi va asosiysi o'zlarining yoki boshqa davlatlarning tarixini ham chuqur o'rganish imkoni ham mavjud.

Ikkinchidan Turist – investitsiya degani Prezidentimiz dunyoning 33 ta mamlakatida O'zbekiston elchixonalari faoliyat ko'rsatayotgan elchilarga qarata qilgan onlayn murojaatida O'zbekistonga xorijiy investitsiya hamda turistlarni jalb qilishni, ayniqsa, har bir elchiga har kuni 10 nafar sayyoh jo'natishga e'tibor berishni ta'kidladi. Ya'ni, turist ham investitsiya degani, g'oyani ilgari surdi. Lekin, afsuski "Tanganing ikki tomoni bor" deyilganidek turizmning mamlakatimizga yetarlicha yomon ta'sirlari ham bor. Hamda bularning eng asosiysi va eng dolzarbi-ba'zi turdagi turistlarning turli chiqindilarni maxsus qutiga emas, aksincha, to'g'ri kelgan joyga uloqtirilishi bilan atrof-muhitga ko'rsatib kelayotgan ta'siri hisoblanadi. Va shu kabi tartibsizliklar va mas'uliyatsizlik natijasida vujudga kelayotgan turli muammolar, yani havoning zaharlanishi, atrofning ifloslanishi, kamiga tarixiy obidalarga yetkazilyotgan ziyonlar sabab bir qancha insonlar aziyat chekib, turli kasalliklarni o'zlariga yuqtirib olishyapti. Shu va boshqa shu kabi tartibsizliklarning oldini olish, mamlakatda va odamlar o'rtasida tinchlikni o'rnatish, barqaror hamda sokin turmush tarzini rivojlantirishda hukumatning o'rni sezilarli. Bunday holatlarlarda hukumat har bir tartib-qoidalarga amal qilmagan shaxslarni ma'lum darajada jarimaga torib, keyin esa bir necha kungga ozodlikdan mahrum etishlari

mumkin. Hamda ko'chalarda va yo'llarda chiqitdonlarni ko'paytirishlari kerak. Chunki, shunday qilibgina hozirda ro'y berayotgan kamchiliklarni bartaraf qilishimiz lozim.

Xulosa o'rnida shuni aytish kerakki, yurtimiz ravnaqi yo'lida amalga oshirilayotgan barcha islohotlar negizida Vatan, xalq manfaati turibdi. Barcha sohalarida islohotlar amalga oshirilyapti. Bunday ijobiy o'zgarishlar, rivojlanishni yangi bosqichga ko'tarish uchun, hammamiz o'z vazifamizni chin yurakdan ado etishimiz, fidoyi bo'lishimiz hamda har bir sohaga mas'uliyat bilan yondashishimiz lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Roziyeva Aziza. "Turizmning atrof-muhit va mahalliy jamoalarga aloqasi." Samarqand: Samarqand Davlat Chet tillar instituti, 2023. 120 bet.
2. Zubaydova Nilufar. "O'zbekistonda turizmning iqtisodiy rivoji." Toshkent: Sharq, 2020. 150 bet.
3. Abdullayev Hasan. "Ekologik mas'uliyat va turizm." Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti, 2019. 180 bet.
4. Karimov Ulug'bek. "Sayyohlik tarixiy obidalar va investitsiyalar." Toshkent: Fan, 2021. 200 bet.
5. Mirzayeva Gulchehra. "Samarqand va turizmning ahamiyati." Samarqand: Yangi asr avlodi, 2022. 170 bet.
6. Nazarov Dilshod. "Atrof-muhitni asrash va turizm." Farg'ona: Farg'ona Davlat Universiteti, 2021. 130 bet.
7. Yuldashev Javlon. "Turistlarning ekologik ta'siri." Toshkent: Universitet, 2023. 140 bet.
8. Sodiqov Akmal. "Turizm va milliy iqtisodiyot." Toshkent: Yangi asr avlodi, 2020. 160 bet.
9. Jumayeva, M. (2022). Analysis Of The Views Of Scientists Of The Renaissance, Based On A Unique Approach To Pedagogy And Education And Upbringing. *Science and Innovation*, 1(5), 26-29.
10. Valieva, N. (2022). Marie-Laure Derat, L'énigme d'une dynastie sainte et usurpatrice dans le royaume chrétien d'Éthiopie du XIe au XIIIe siècle. *Aethiopica*, 25, 258-261.
11. Валиева, Н. (2021). «Житие Лалибэлы»: новые перспективы исследования. *Библия и христианская древность*, 3(11), 197-214.
12. Valieva, N. (2021). Prof. Geta (t) chew Haile:(approx. 04/19/1931–June 10, 2021). *Scrinium*, 17(1), 16-19.

13. Valieva, N., & Liuzzo, P. M. (2021). Giving Depth to TEI-Based Descriptions of Manuscripts: The Golden Gospel of Ham. *Aethiopica*, 24, 175-211.
14. Valieva, N. (2020). The Manuscript Book in the Traditional Culture of Ethiopia, written by Platonov Vyačeslav Michajlovič, 2017. *Scrinium*, 16(1), 410-412.
15. Valieva, N. (2020). Getatchew Haile, The Ethiopian Orthodox Church's Tradition on the Holy Cross. *Aethiopica*, 23, 281-285.
16. Valieva, N. (2019). Nafisa Valieva, The 'Gadla Lālibalā collection of textual units': tradition and documentation. *Aethiopica*, 22, 315-318.
17. Валиева, Н. Ф. Библия И Христианская Древность. Библия И Христианская Древность Учредители: Кожухов Сергей, (3), 197-214.
18. Валиева, Н. А. (2022). Вақф Тушунчаси Ва Тарихдаги Вақф Ташкилотлари Ҳақида. *Oriental Journal of Social Sciences*, 2(2), 107-114.
19. Худайназаров, Ф. (2024). Кичик Бизнес Субъектлари Фаолиятини Ривожлантиришнинг Назарий Асослари. *Iqtisodiyot va ta'lim*, 25(2), 335-340.
20. Xudoynazarov, F. (2023). Islom Moliyasi–Muammolar Va Yechimlar. *Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil*, 1(8), 109-114.
21. Худойназаров, Ф. (2023). Ислом Иқтисодиёти: Ибн Халдун Тавсиялари. *Iqtisodiyot va ta'lim*, 24(6), 351-356.
22. Худойназаров, Ф. (2023). Тўқима Ҳадислардан Ҳадисларни Сақлаб Қолишда Мухаддислар Фаолияти. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(2), 763-776.
23. Khudaynazarov, F. (2020). Political and Dynastic Relations Of Kievan Rus. *The American Journal of Interdisciplinary Innovations and Research*, 2(08), 55-64.
24. Sattarova, D. (2024). Siyosiy Muloqotning Pragmatik Aspektlari. *Tamaddun Nuri Jurnali*, 5(56), 380-383.
25. Sattarova, D. (2024, January). Siyosiy Notiqlikning Milliy Madaniy Va Lisoniy Tahlili (O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti Ia Karimov Nutqlari Asosida). In *Международная конференция академических наук* (Vol. 3, No. 1, pp. 5-7).
26. Sattarova, D. (2023). Komunikativ Diskursning Tadqiqot Ob'yekti. *Молодые ученые*, 1(22), 41-43.

27. Suleymanova, N. M., & Idiyev, A. R. O. G. L. (2021). Gapning Nominativ Aspekti Va Uning Kommunikativ Jarayoni Haqida. Academic research in educational sciences, 2(12), 805-809.
28. Сулейманова, Н. М., & Абдуллаева, Л. Т. (2017). Имманентный характер синергетических свойств единиц языковой системы. In Инновации В Современном Языковом Образовании (pp. 61-65).
29. Сулейманова, Н. М., & Насруллаев, Ж. Р. О предложении и его номинативном значении. Учёный XXI века, 26.